

Knjiga 2

Edicija Fram (*Napred*) dobila je ime po brodu
Ruala Amundsena, norveškog istraživača

Donosi knjige o neustrašivim ljudima koji su uvek išli napred

Orijana Falači

PISMO
NEROĐENOM
DETETU

S italijanskog preveli
Mirela Radosavljević i Aleksandar Levi

Magelan Press
Beograd
2013.

Prvo izdanje na srpskom jeziku
2013.

Naslov originala:
Oriana Fallaci: Lettera a un bambino mai nato
Copyright © 1975, Rizzoli Editore, Milano

*Onima koji se ne plaše sumnje
onima što po cenu patnje i smrti
neumorno traže razloge
Onima što se dvoume
da li da život poklone ili da ga uskrate
posvećena je ova knjiga
Od jedne žene
svim ženama*

1

Noćas sam saznala da postojiš: kapljica života izmakla ništavilu. Bila sam u mraku, razrogačenih očiju, kada je odjednom, u toj tami, u meni blesnula iskra sigurnosti: da, tu si. Postojiš. Kao da mi se tane zarilo u grudi. Srce mi je stalo. A kada je sve zbunjeno ponovo počelo potmulo da kuca, primetila sam da padam u ponor u kome je sve nesigurno i zastrašujuće. Evo me sada ovde, obuzeta strahom što mi kvasi lice, kosu, misli. I u njemu se gubim. Pokušaj da shvatiš: to nije strah od drugih. Baš me briga za druge. Nije strah od Boga. Ne verujem u Boga. Nije strah od bola. Ne plašim se bola. To je strah od tebe, od slučaja koji te je otrgao od ništavila i pričvrstio za moju utrobu. Nikada nisam bila spremna da te ugostim, premda sam te tako dugo čekala. Uvek sam samoj sebi postavljala okrutno pitanje: a šta ako ti se ne sviđa da se rodiš? Možda ćeš me jednoga dana gnevno proklinjati: „Ko je tražio od tebe da me doneseš na svet, zašto si me rodila, zašto?“ Naporno je živeti, dete moje. To je rat koji se svakoga dana ponavlja, trenuci sreće su samo kratki predasi koje kasnije skupo plaćamo. Kako mogu da znam da ne želiš da te odbacim, kako da naslutim da li želiš da se vratiš u tišinu ili ne? Ti mi to ne možeš reći. Tvoja kapljica života je samo čvor tek stvorenih ćelija. Možda to i nije život, već samo mogućnost života. Pa ipak šta bih dala da mi nekakvim znakom pomogneš u odluci! Moja mama tvrdi da sam joj ja dala znak i da me je zbog toga donela na svet.

Znaš, moja mama me nije htela. Začeta sam greškom, zbog tuđe nepažnje. Stoga je ona svake večeri rastvarala neki lek u vodi kako se ne bih rodila. A potom ga je, plačući, ispijala. Pila

ga je sve do one večeri kada sam se pokrenula u njenom stomaku i ritnula se kako bih joj kazala da ne treba da me se reši. Upravo je prinosila čašu ustima. Istog trena ju je odmakla i prosula sadržinu na zemlju. Nekoliko meseci kasnije pobeđnički sam se baškarila na suncu, a ni sama ne znam da li je to bilo dobro ili loše. Kad sam srećna mislim da je bilo dobro, a kad sam nesrećna da je bilo loše. Ali čak i kad sam nesrećna mislim da bi mi bilo žao da se nikada nisam rodila, jer ne postoji ništa gore od ništavila. Ja se, ponavljam ti to, ne plašim bola. On se sa nama rađa, sa nama raste, na njega se navikavamo kao na činjenicu da imamo dve ruke i dve noge. U suštini se ne plašim ni smrti, jer ako neko umire, to znači da je bio rođen, da je izašao iz ništavila. Ja se plašim ništavila, nepostojanja, toga da bi neko mogao da kaže da me, makar i slučajno, makar i greškom, makar i tuđom nepažnjom, nije ni bilo. Mnoge žene se pitaju: zašto uopšte doneti dete na svet? Zar da bi bilo gladno, da bi cvokotalo od hladnoće, da bi ga neko vređao i izdao, da bi stradalo u nekom ratu, ili da bi ga pokosila neka bolest? One čak ni ne gaje nadu da bi njegova glad mogla da bude utoljena, da bi mogao da se zgreje, da bi vernost i poštovanje mogli uvek da ga prate, da bi to dete moglo da poživi dugo i da pokuša da ukloni ratove i bolesti. Možda su one u pravu. Ali da li je ništavilo bolje od patnji? Čak i kada plačem nad svojim neuspesima, razočaranjima, mukama, zaključujem da su patnje bolje od ništavila. A ako to proširim i na život, na dilemu da li se treba roditi ili ne, zaključujem da je bolje roditi se, nego ne roditi se. Ali imam li prava da svoje mišljenje nametnem i tebi? Zar to ne znači onda da te donosim na svet samo zbog sebe i ni zbog čega drugog? Ne želim da te donosem na svet zbog sebe i ni zbog čega drugog. Tim pre što mi uopšte ne trebaš.

2

Nikakvo ritanje, ostala sam bez tvog odgovora. A kako sam mogla da ga očekujem? Pa tek odnedavno postojiš: kada bih potražila potvrdu od lekara, sigurno bi se samo podrugljivo nasmejao. Ali odlučila sam u tvoje ime: rodićeš se. To sam rešila pošto sam te videla na fotografiji. Naravno da to nije bila baš tvoja fotografija, već snimak nepoznatog zametka starog tri nedelje, objavljen u jednom časopisu zajedno sa reportažom o nastanku života. I dok sam ga posmatrala, moj strah je nestao, istom brzinom kojom me je i preplavio. Ličiš na tajanstveni cvet, na prozirnu orhideju. Na vrhu se vidi nešto nalik na glavu, sa dve izbočine koje će postati mozak. Nešto niže duplja od koje će nastati usta. Na kraju treće nedelje gotovo ništa se ne vidi, pisalo je ispod fotografije. Dva i po milimetra. No ipak se pomalo naziru oči, nešto što liči na kičmu, nervni sistem, želudac, jetra, creva, pluća. Srce već postoji, veoma je veliko: srazmerno je devet puta veće od mog. Pumpa krv i kuca od osamnaestog dana: pa zar bih mogla da te odbacim? Kakve veze ima da li je do začeca došlo slučajno ili greškom. Zar nije i svet u kome živimo nastao slučajno, možda nekom greškom? Neki tvrde da u početku nije bilo ničega osim velikog mira, velike nepomične tišine, a onda se odnekuda stvorila varnica, pa trzaj, i bi ono čega pre ne bi. Zatim su izbili i drugi trzaji, nepredvidljiviji, bezumniji, nesvesniji posledica. A jedna od tih posledica, nastala slučajno, možda i greškom, bila je ćelija koja se odmah umnožila u milione, u milijarde, sve dok nije stvoreno drveće, ribe, ljudi. Da li misliš da je neko bio u nedoumici i pre praska, i pre ćelije? Da se neko zapitao da li će sve to ispasti dobro ili ne? Da se brinuo zbog gladi,

hladnoće, nesreće? Čisto sumnjam. Čak i da je neko postojao, na primer Bog koji se može porediti sa početkom početka, izvan vremena i prostora, mislim da se uopšte ne bi brinuo za dobro ili zlo. Sve se odigralo zato što je moglo da se odigra, dakle moralo je da se odigra, u skladu sa silom, jedinom legitimnom silom. A isto to važi i za tebe. Preuzimam odgovornost za svoj izbor.

To činim bez trunke egoizma, dete moje: kunem ti se da mi pomisao na tvoj dolazak na svet nimalo ne godi. Ne mogu da zamislim sebe kako šetam ulicom sa stomakom do zuba, kako te dojmim i perem, kako te učim da govoriš. Ja sam zaposlena žena: imam toliko drugih obaveza, interesovanja. Već sam ti rekla da mi ne trebaš. Ali ipak ću te doneti na svet, svidelo ti se to ili ne. I izložiću te istom nasilju kojem su izložili i mene, moje roditelje, moje dedove, dedove mojih dedova, i tako sve do prvog ljudskog bića koje je, htelo to ono ili ne, na svet donelo neko drugo ljudsko biće. Možda bi se on ili ona, da su mogli da izaberu, uplašili i odgovorili ne, ne želim da se rodim. Ali niko ih nije pitao za mišljenje i tako su se rodili, živeli i umrli, pošto su prethodno i sami za sobom ostavili novo ljudsko biće, bez izbora, i tako milionima godina, uz uvek isto nasilje bez kojeg ne bismo ni postojali. Samo hrabro, dete moje. Zar misliš da semenu drveta ne treba hrabrosti kada klijujući probija zemlju? Dovoljan je i dašak vetra da ga odvoji, majušna mišja šapa da ga zgnječi. Pa ipak ono klija i ne predaje se, raste sejući novo seme. I postaje šuma. Ako jednoga dana uzvikneš: „Zašto si me rodila, zašto?“, odgovoriću ti: „Učinila sam ono što je drveće činilo i čini milionima godina pre mene i verovala sam da činim dobro.“

Važno je da se ne promeni mišljenje pri pomisli da ljudska bića nisu drveće, da je čovekova patnja hiljadu puta veća od patnje stabla jer je on svestan, da niko od nas ne želi da postane šuma, da neće iz svakog semena nići novo drvo, većina će propasti... Moguće je obrnuti ćurak, dete moje: naša logika je protivrečna. Čim nešto ustvrdiš, odmah proučavaš i njegovu suprotnost. A može ti se desiti i da primetiš da ta suprotnost vredi

koliko i ono što si ustvrdio. Moje današnje razmišljanje moglo bi se preokrenuti dok pucneš prstima. I zaista već sam potpuno zbunjena, smetena. Možda zato što mogu da se poverim samo tebi. Ja sam žena koja je odabrala da živi sama. Tvoj otac nije sa mnom. I nije mi žao zbog toga, premda s vremena na vreme pogledam vrata kroz koja je, svojim odlučnim korakom, izašao, a da ga nisam zaustavila, kao da više nemamo šta da kažemo jedno drugome.

3

Odnela sam te lekaru. Nije mi bila potrebna potvrda, već neki savet. Umesto odgovora samo je odmahnuo glavom i rekao da sam nestrpljiva, da ništa ne može da mi kaže i da ponovo dođem kroz petnaest dana, spremna da saznam da si plod moje uobrazilje. Vraćiću se samo da bih mu pokazala da je neznalica. Sva ta njegova nauka ne vredi koliko moja slutnja, a kako bi jedan muškarac i mogao da razume ženu koja tako rano izjavi da očekuje bebu. Muškarci nikada nisu u drugom stanju. Kad smo već kod toga, reci mi: da li je to prednost ili nedostatak? Do juče sam mislila da je reč o prednosti, štaviše privilegiji. A danas mi se čini da je to nedostatak, štaviše beda. Ima nečeg predivnog u tome da u svom telu pružiš utočište drugom životu, da znaš da vas je dvoje, a ne jedno. Na trenutke te preplavljuje čak i osećaj trijumfa, a bezbrižnost koja taj trijumf prati ništa ne može da pomuti: ni fizički bol sa kojim ćeš se suočiti, ni posao koji ćeš žrtvovati, ni sloboda koju ćeš izgubiti. Da li ćeš biti dečak ili devojčica?

Volela bih da budeš žensko, da i ti osetiš jednoga dana ono što ja osećam sada: uopšte se ne slažem sa svojom mamom koja misli da je nesreća roditi se kao žena. U trenucima neraspoloženja ona uzdiše: „Eh, što se nisam rodila kao muškarac.“ Znam, naš svet su stvorili muškarci za muškarce, njihova diktatura je toliko stara da se proteže čak i na jezik. Kaže se čovek za čoveka i ženu, potomak bilo da je reč o dečaku ili devojčici, predak bez obzira da li je to naš pradedo ili naša prababa. Pravdu uvek deli sudija. U legendi koju su muškarci izmislili kako bi objasnili život, prvo biće nije bila žena, već muškarac po imenu Adam. Eva tek

kasnije stupa na scenu da ga zabavi i da izazove nevolje. Bog je starac sa belom bradom, nikada starica sede kose. A i svi njihovi heroji bili su muškarci: od Prometeja koji je otkrio vatru, preko Ikara koji je pokušao da leti, sve do Hrista za koga tvrde da je sin Oca i Svetoga duha, kao da je žena koja ga je rodila bila inkubator ili dojilja. Ali upravo zbog toga predivno je roditi se kao žena. To je avantura za koju je neophodna hrabrost, izazov koji nikad ne može da dosadi. Moći ćeš da se uhvatiš ukoštac sa mnogim stvarima ako se rodiš kao žensko. Za početak moraćeš da vodiš bitku da bi mogla da izneseš stav da bi Bog, ako postoji, mogao da bude i sedokosa starica ili lepa devojka. A onda ćeš voditi bitku kako bi objasnila da greh nije nastao onog dana kada je Eva ubrala jabuku: tog dana stvorena je predivna vrlina zvana neposlušnost. I na kraju ćeš se boriti da bi dokazala da se u tvom glatkom i okruglom telu krije pamet koja zahteva da je neko sluša. Biti mama je pravo zanimanje. Nije čak ni obaveza. To je samo pravo među mnogim drugim pravima. Umorićeš se ponavljajući to. A izgubićeš često, gotovo uvek. Ali to ne treba da te obeshrabri. Mnogo je lepše boriti se nego pobediti, mnogo je zanimljivije putovati nego stići: kada stigneš ili pobediš osećaš nekakvu prazninu. Da, nadam se da ćeš biti devojčica: ne obraćaj pažnju na to što ću ti se obraćati rečju dete. A nadam se da nikada nećeš reći ono što moja majka kaže. Ja nisam nikada rekla.

4

Ali biću podjednako zadovoljna ako budeš dečak. Možda i više jer ćeš biti pošteđen tolikih muka, tolikog robovanja, tolikog maltretiranja. Ako se rodiš kao muško, na primer, nećeš morati da se plašiš da će te neko silovati u mračnoj ulici. Neće ti biti potrebno lepo lice kako bi te neko odmah prihvatio, niti lepo telo kako bi sakrio svoju inteligenciju. Niko te neće gledati preko ako budeš išao u krevet s kim poželiš, nikada ti niko neće reći da je greh nastao onog dana kada si ubrao jabuku. Mučićeš se, ali manje. Lakše ćeš voditi bitku da dokažeš nešto, na primer da bi Bog, ako postoji, mogao da bude sedokosa starica ili lepa devojka. Moći ćeš da odbiješ poslušnost a da te niko ne ismeje, da voliš a da se nikada ne probudiš noću s osećanjem da propadaš u bezdan, da se braniš a da te na kraju niko ne uvredi. Naravno, čekaju te drugačija ropstva, druge nepravde: znaj da život nije lak ni muškarcu. Budući da ćeš imati jače mišiće, daće ti da nosiš teži teret, nametnuće ti svakojake obaveze. Pošto ćeš imati bradu, smejaće ti se ako plačeš, pa čak i ako ti samo treba nežnost. S obzirom na to da ćeš spreda imati rep, narediće ti da ubijaš ili da budeš ubijen u ratovima, zahtevaće da podržavaš tiraniju koju su uspostavili još u pećinama. Ipak zbog svega toga je i biti muškarac divna pustolovina, taj poduhvat te nikada neće razočarati. Barem se nadam, jer ako se rodiš kao muškarac, volela bih da budeš nalik onom kakvog sam oduvek sanjala: blag prema slabijima, svirep prema nasilnicima, velikodušan prema onima koji te vole, nemilosrdan prema onima koji ti naređuju. I neprijatelj svima onima koji tvrde da su Isusi sinovi Oca i Svetog duha a ne majke koja ih je rodila.

Dete moje, pokušavam da ti objasnim da biti muškarac ne znači imati spređa rep, već biti ličnost. A meni je, pre svega, važno da budeš ličnost. Ličnost je divna reč jer se ne ograničava samo na muškarca ili ženu, ne povlači granicu između onih sa repom i onih bez njega. Uostalom nit koja deli one koji imaju rep od onih koji ga nemaju je vrlo tanka: u suštini ogleda se jedino u tome da li su u stanju da u svom stomaku nose drugo ljudsko biće ili ne. Srce i mozak nemaju pol. Pa ni ponašanje. Ako postaneš ličnost sa srcem i mozgom, zapamti da nikada neću tražiti od tebe da se ponašaš na ovakav ili onakav način u zavisnosti od toga da li si muško ili žensko. Tražiću samo da dobro iskoristiš čudesni dar života i da nikada ne popustiš pred kukavičlukom. Kukavičluk je zver koja uvek vreba. Sve nas ujeda, svakoga dana, i malo je onih koji ne dopuštaju da ih ona pokida. U ime opreza, u ime koristi, ponekad i u ime mudrosti. Ljudska bića su kukavice dok god im pretila neka opasnost, a postaju srčana tek kada je ona minula. Nemoj da izbegavaš opasnost čak i ako te strah zakoči. I sam dolazak na svet je opasan. A i kasnije kajanje što smo došli na svet.

Možda je prerano da sa tobom razgovoram ovako. Možda bi bilo bolje da zasada prećutim gadosti i tugu, možda bi trebalo da ti pričam o svetu prepunom bezbrižnosti i veselja. Ali, dete moje, tako bih te zavaravala. Tako bih te navodila da poveruješ da je život mekani tepih po kojem možemo da gazimo bosi, a ne put prepun kamenja. Kamenja o koje se saplićemo, na koje padamo i povređujemo se. Kamenja od koga moramo da se zaštitimo gvozdanim cipelama. Ali ni to nije dovoljno, jer uvek postoji neko ko će, dok štitiš stopala, zgrabiti kamenicu i zavrlačiti ti je u glavu i... Za danas sam završila, sine moj, kćeri moja. Je li ti stigla moja poruka? Ko zna šta bi neki rekli kada bi me sada slušali. Optužili bi me da sam luda ili okrutna. Pogledala sam tvoju poslednju fotografiju. U petoj nedelji manji si od jednog centimetra. Menjaš se brzo. Sada više ne podsećaš na tajanstveni cvet, već ličiš na ljupku larvu, štaviše na ribicu kojoj brzo izbijaju peraja. Četiri peraja koja će postati ruke i noge. Oči

su sada dva sićušna crna zrna sa krugom okolo, a na kraju tela imaš repić! Ispod fotografije piše da je u ovom periodu gotovo nemoguće razlikovati tvoj embrion od embriona bilo kog drugog sisara: da si mačka izgledao bi manje-više isto. I zaista, nema lica. Nemaš čak ni mozga, ja ti pričam, dete moje, a to do tebe ne dopire. U mraku koji te obavija ni ne znaš da postojiš: mogla bih da te se otarasim i nikada ne bi ni saznao da sam te se rešila. Nikada ne bi znao da li sam ispravno postupila ili pogrešila što sam to uradila.

5

Juče me je preplavilo loše raspoloženje. Molim te da mi oprostiš što sam pomenula da bih mogla da te se otarasim, a da ti pri tome ne bi ni znao da li sam ti učinila uslugu ili nanela nepravdu. To su bile samo puke reči i ništa više. Nisam promenila svoju odluku, premda ona izaziva čuđenje moje okoline. Noćas sam razgovarala sa tvojim ocem. Rekla sam mu da postojiš. Saopštila sam mu telefonom jer je on daleko, a po onome što sam čula, čini mi se da mu nisam javila dobru vest. Najpre je zavladao potpuni tajac: takve tišine ne bi bilo ni da se veza prekine. A potom se začulo promuklo mucanje: „Koliko će biti neophodno?“ Veselo sam mu odgovorila: „Devet meseci, pretpostavljam. U stvari sada već manje od osam.“ Glas više nije bio promukao već leden: „Hoću da kažem, koliko para?“ „Kakvih para?“ „Para da središ stvar.“ Da, baš je tu reč upotrebio. Kao da si neki predmet. A kada sam mu najljubaznijim mogućim tonom objasnila da su moje namere upravo suprotne, potpuno se izgubio u nekakvom razglabanju u kome su se molbe smenjivale sa savetima, saveti sa pretnjama, a pretnje sa laskanjem. „Pomisli samo na svoju karijeru, uzmi u obzir odgovornost, jednoga dana bi mogla da se pokaješ zbog svoje odluke, šta će reći drugi!“ Njegove reči su me gotovo zabavile. Smeškala sam se. Ali mi se osmeh gotovo zamrzao na licu kada je, ohrabren činjenicom da sam bez reči slušala njegovu tiradu, zaključio da trošak možemo da podelimo popola: uostalom „oboje smo krivi“. Pripala mi je muka. Kako ga nije sramota. Spustila sam slušalicu razmišljajući kako sam ga nekada volela.

Volela sam ga? Ti i ja ćemo morati jednoga dana da prođiskutujemo o toj pojavi zvanj ljubav. Jer, iskreno, još uvek nisam shvatila o čemu je tu reč. Sumnjam da je posredi velika prevara smišljena samo da bi se ljudi nečim bavili, pa samim tim bili mirni. O ljubavi pričaju popovi, reklamni natpisi, književnici, političari, oni koji vode ljubav, a kada pričaju o njoj, predstavljajući je kao čudotvorni lek za svaku nesreću, oni zapravo povređuju, izdaju i ubijaju i dušu i telo. Prezirem tu reč koja se nalazi svuda i u svakom jeziku: volim-da-se-šetam, volim-dapijem, volim-da-pušim, volim-slobodu, volim-svog-ljubavnika, volim-svoje-dete. Trudim se da je nikada ne koristim, čak se ni ne pitam da li je to što preplavljuje moj um i moje srce ta pojava po imenu ljubav. Naime, ne znam da li te volim. Ne povezujem te sa ljubavlju. Vezujem te za život. A što se tiče tvog oca, pravo da ti kažem, što duže razmišljam, to više verujem da ga nikada nisam ni volela. Divila sam mu se, želela sam ga, ali ne i volela. A isto mogu reći i za njegove prethodnike, nestvarne utvare večitj promašene potrage. Promašene? Pa ipak je nečemu poslužila: da se razume da ništa ne može da ugrozi ličnu slobodu koliko tajanstveni zanos koji jedno biće oseća prema drugom, na primer čovek prema ženi ili žena prema čoveku. Ni remenje, ni lanci, ni rešetke ne mogu da te prisile na tako slepo ropstvo, potpuno obnevideo zaboravićeš i na tvoja prava, i na tvoje dostojanstvo, i na tvoju slobodu. Teško tebi ako se nekome predaš u ime tog zanosa. Bićeš kao kuće u vodi koje uzaludno mlatara šapama kako bi se dokopalo nepostojeće obale, obale koja se zove Ljubav i Biti Voljen, na kraju ćeš se obeshrabriti i razočarati, svi će ti se rugati. U najboljem slučaju zapitaćeš se šta te je nagnalo da se baciš u vodu: nezadovoljstvo samim sobom, nada da ćeš u nekom drugom pronaći ono što u sebi nisi mogao? Strah od samoće, dosade, tišine? Potreba da imaš nekoga ili da neko ima tebe? Po nekima upravo je to ljubav. Mada plašim se da je ona mnogo manje: glad koja se, čim je utoliš, pretvara u pokvaren stomak. Ali ipak mora da postoji nešto što bi bilo u stanju da

mi otkrije značenje te proklete reči, dete moje. Mora da postoji nešto što je u stanju da mi pomogne da otkrijem šta je i od čega se sastoji. To mi zaista treba, vapim za tim. Možda zbog te potrebe pomišljam da je tačno ono što je moja majka oduvek tvrdila. Da je ljubav ono što žena oseća prema svom detetu kada ga drži u naručju i zna koliko je samo, bespomoćno i nezaštićeno. Barrem dokle je bespomoćno i nezaštićeno neće da te vređa i da te razočarava. A možda ću upravo zahvaljujući tebi otkriti značenje tih pet apsurdnih slova. Upravo zahvaljujući tebi što me kradeš od same sebe, što sisaš moju krv i udišeš moj vazduh.

Jedan znak postoji. Zaljubljeni koji žive daleko jedni od drugih teše se fotografijama. A ja stalno držim u ruci tvoje fotografije. Gotovo sam opsednuta time. Čim se vratim kući, uzimam onaj časopis, brojim dane i računam tvoju dob, a onda gledam članak. Danas puniš šest nedelja. I evo tvoje slike sa šest nedelja, snimljene s leđa. Sve si lepše i lepše. Nisi više ni ribica, ni larva, ni neka bezoblična stvar, sad si pravo biće sa ogromnom ružičastom ćelavom glavom. Kičma je dobro izražena, bela i jasna linija po sredini, a tvoje ruke više nisu ni čudne izbočine, ni peraja, već krila. Nikla su ti krila. Dođe mi da ih pomilujem, da pomilujem i tebe. Kako ti je u tom tvom jajetu? Sudeći prema snimcima nalaziš se u prozirnrom jajetu koje podseća na ono kristalno u koje je stavljena ruža. Samo što si tu umesto ruže ti. Od jajeta se pruža traka na čijem se udaljenom kraju nalazi bela kugla sa crvenim žilicama i plavim mrljama. Tako bi izgledala Zemlja kada bismo je posmatrali sa neke tačke u svemiru, udaljene hiljadama kilometara. Da, izgleda baš kao da od Zemlje kreće beskrajna nit, duga koliko i ideja života i sa tih beskrajnih visina stiže do tebe. Sasvim logično i smisleno. Kako onda mogu da tvrde da su ljudska bića greška prirode?

Lekar mi je rekao da ga posetim kroz šest nedelja. Sutra ću otići do njega. Igle nemira probadaju mi dušu smenjujući se sa naletima radosti.

6

Podigao je nekakav papirić i pomalo radosnim a pomalo svečanim tonom saopštio: „Čestitam, gospođo.“ Smesta sam ga ispravila: „Gospođice.“ Kao da sam mu opalila šamar. Nestalo je i svečanosti i veselja, usmerio je svoj, očito namerno, ravnodušan pogled i rekao: „Ah!“ Zatim je uzeo hemijsku olovku, precrtao reč gospođa i napisao gospođica. I tako mi je u toj beloj i hladnoj sobi, glasom ledenog čoveka obučenog u belo, Nauka dala zvaničnu potvrdu da postojiš. Nisam bila bogzna kako fascinirana budući da sam to znala pre nje. Ali bila sam iznenađena isticanjem mog bračnog statusa i što je morao da se ispravi na papiru. To mi je izgledalo kao loš predznak, najava budućih komplikacija. A i način na koji mi je Nauka saopštila da se skinem i opružim na ležaj nije bio srdačan. I lekar i bolničarka su se ponašali kao da sam im nesimpatična. Nisu me gledali u lice. Ali su zato razmenjivali poglede da bi dali neki znak jedno drugom. Kada sam legla, bolničarka se naljutila jer nisam raširila noge niti ih položila na metalne oslonce. Učinila je to ona, nevoljko, govoreći: „Ovde! Ovde!“

Osećala sam se smešno i pomalo bestidno u tom položaju. Bila sam joj zahvalna kada mi je pokrila stomak peškirom. Ali onda je usledio najgori deo. Doktor je navukao gumenu rukavicu i počeo da pritiska, čeprka, a onda opet pritiska prstom unutra, kao da hoće da te zgnječi jer nisam udata. Najzad je izvadio prst i saopštio presudu: „Sve je u redu. Sve je kako treba.“ Dao mi je i nekoliko saveta, rekao mi je da smanjim pušenje, da se preterano ne naprežem, da se ne kupam jako toplom vodom i da ne pomišljam na nekakve nelegalne rabote. „Nelegalne rabo-

te?“, upitala sam zapanjeno. A on će na to: „Zakon to zabranjuje. Imajte to u vidu!“ A da bi potkrepio svoje pretnje, prepisao mi je pilule luteina i rekao da se javim na kontrolu kroz petnaest dana. Izrekao je to bez ijednog osmeha na licu, a onda me obavestio da račun treba da podmirim na blagajni. Što se pak bolničarke tiče, ona me nije ni pozdravila. Čak mi se učinilo da je odmahivala glavom dok je zatvarala vrata.

Plašim se da ću morati da se naviknem na takvo ponašanje. U svetu u koji ćeš uskoro i ti stupiti, uprkos tvrdnji da se vreme na menjaju, neudatu ženu koja čeka dete gotovo svi smatraju neodgovornom. U najboljem slučaju drže je za ekstravagantnu, provokativnu ženu. Ponekad i hrabru. Ali nikada na nju ne gledaju kao na svaku drugu mamu. Apotekar kod koga sam kupila pilule luteina me poznaje i zna da nisam udata. Kada sam mu dala recept, podigao je obrve i zgranuto me pogledao. Od apotekara otišla sam do krojača kako bi mi sašio kaput. Bliži se zima, želim da ti bude toplo. Krojač je počeo da mi uzima meru držeći špenadle za pričvršćivanje štofa u ustima. Kada sam mu objasnila da kaput mora da bude znatno širi jer sam u drugom stanju, pa ću na zimu biti povelika, pocrveneo je kao bulka. Razjapio je usta, te sam se uplašila da će progutati špenadle. Hvala bogu, nije ih progutao, ali su mu ispale na pod. Ispao mu je i metar i bilo mi je neprijatno što sam ga toliko uzrujala. Isto se desilo i sa mojim šefom. Htela to ja ili ne, on je taj koji nas plaća, on nam daje novac za život, bilo bi zaista nepošteno sakriti činjenicu da kroz nekoliko meseci neću moći da radim. Zato sam ušla u njegovu kancelariju i obavestila ga. Ostao je bez daha. Onda se pribrao i mucajući rekao da razume moju odluku, štaviše da se divi što sam je donela, smatra da sam izuzetno hrabra žena, ali bilo bi dobro da o tome ne govorim drugima. „Jedna stvar je kad to pričate ovde, na kraju krajeva mi smo svetski ljudi, a nešto sasvim drugo ako bi to saopštili onima koji to ne mogu da razumeju. Uostalom, možda i promenite mišljenje, zar ne?“ Baš se zalepio za tu promenu mišljenja. Imaću vremena barem do

trećeg meseca da se predomislim, govorio je, a ako to učinim, pokazaću koliko sam mudra: moja karijera je u punom zamahu, zašto bih je sad prekinula zbog sentimentalnih razloga. Ako bih dobro razmislila, i sama bih shvatila da se ne radi o prekidu karijere na nekoliko meseci ili godinu dana, već o promeni čitavog toka mog života: više ne bih mogla da u potpunosti raspolazem samom sobom. A ne smemo da zaboravimo da me je kompanija stavila u prvi plan upravo zato što je računala na to da sam uvek na raspolaganju. Koliko samo lepih projekata on čuva za mene. Ako se predomislim, dovoljno je samo da mu kažem. On će mi pomoći.

Tvoj otac je ponovo zvao. Glas mu je podrhtavao. Hteo je da sazna da li sam dobila potvrdu lekara. Rekla sam mu da jesam. Onda me je opet pitao kada ću da „sredim stvar“. Ponovo sam mu spustila slušalicu, ne slušajući ga. Ne razumem zašto kada neka žena saopšti da je „zakonito“ trudna svi počinju da obigravaju oko nje, da joj ne dozvoljavaju da nosi ništa teško, da je mole da se ne zamara i da bude mirna. Baš divno, čestitamo, sedite ovde, odmorite se. Međutim kada sam ja u pitanju, niko ni prstom da mrdne, svi ćute ili pričaju o abortusu. Kao da je u pitanju neka urota, kao da su se svi zaverili da nas razdvoje. A u pojedinim trenucima zaista me obuzima nespokoj, i tada se pitam da li ćemo pobediti mi ili oni? Ponovo mi se obnovila gorčina koju sam gotovo zaboravila, vratile su se uvrede koje sam smatrala prevaziđenim. Za njih su zaslužne one utvare zahvaljujući kojima sam shvatila da je ljubav velika obmana. Rane su zacelile, ožiljci su jedva vidljivi, ali dovoljan je jedan telefonski poziv poput ovog pa da oživi bol. Kao stare slomljene kosti prilikom promene vremena.

7

Tvoj svet, dete moje, jeste jaje u kome već šest i po nedelja plutaš, šćućureno i lagano kao perce. Oni to zovu vodenjak, a tečnost koja se nalazi u njemu je slani rastvor koji služi da se odupreš sili teže i da te zaštiti od udaraca koje izaziva moje kretanje, a ima svrhu i da te hrani. Do pre četiri dana to je bio tvoj jedini izvor hrane. Izuzetno složenim i gotovo neobjašnjivim postupkom jedan deo si gutao, drugi upijao, a treći izlučivao i tako proizvodio novi. Međutim, od pre četiri dana, tvoj izvor hrane sam ja: kroz pupčanu vrpcu. Mnoge stvari su se dogodile ovih dana: sva sam ushićena, a kad pomislim na tebe, zaista ti se divim. Posteljica koja obavlja tvoje jaje poput tople bunde je ojačala, broj tvojih krvnih ćelija je porastao, sve se odigrava strelovitom brzinom: sada je već vidljivo i grananje tvojih vena. Odlično se vide i dve arterije, kao i vena pupčanika koja ti donosi moj kiseonik i ostale neophodne hemijske sastojke. Osim toga, razvila ti se i jetra, a naziru se i svi unutrašnji organi. Čak su nikli i tvoji polni organi. Ti već znaš da li ćeš biti muškarac ili žena. Ali najviše me oduševljava, dete moje, što sada imaš ručice. Vide ti se i prstići. A imaš i malecna usta sa sve usnama! Počinje da ti raste i jezik. Imaš udubljenja za dvadeset zubića. Imaš oči. Tako si majušno i lagano, nemaš još ni centimetar i po, jedva da težiš tri grama, a već imaš oči! Čini mi se gotovo nemoguće da se sve to odigralo u roku od samo nekoliko sedmica. Izgleda mi nestvarno. Pa ipak i nastanak sveta, trenutak kada je stvorena ona praćelija i sve što se rađa, diše i umire da bi se ponovo rodilo, odigrao se na isti način kao sada kod tebe: kroz komešanje, rast, umnožavanje sve složenijeg, sve težeg, sve bržeg i uređenijeg,

sve savršenijeg života. Koliko samo radiš, dete moje. Ko kaže da samo mirno spavaš dok te tvoja vodica zapljuskuje? Pa ti nikada ne spavaš, nikada se ne odmaraš! Ma ko to tvrdi da uživaš u miru, u saglasju zvukova koji blago prigušeni dopiru do tvoje opne? Sigurna sam da kod tebe nešto stalno vrvi, protiče, talaša, udara, čitava eksplozija brutalnih zvukova. Ma ko je rekao da si nepomična materija, gotovo biljka koju je moguće izvaditi kašičicom? Sada je, tvrde, pravi trenutak ako želim da te se oslobodim. Tačnije, sada taj trenutak počinje. Drugim rečima, morala sam da sačekam da postaneš ljudsko biće sa očima i prstima kako bih mogla da te ubijem. Ranije to nisam mogla jer je bilo nemoguće uočiti i iščupati nešto tako malo. Baš su ljudi!

8

Moja prijateljica tvrdi da sam zapravo ja luda. Ona je abortirala četiri puta u poslednje tri godine, premda je udata. Već ima dvoje dece, bilo bi nedopustivo da ih ima troje. Čak ni kokoške ne donose na svet onoliko pilića koliko bi mogle. Kada bi se iz svakog začetog jajeta izleglo pile, ovaj svet bi se pretvorio u kokošarnik. Jesi li znala da mnoge kokoške piju svoja jaja i da leže na njima samo jednom ili dvaput godišnje? A što se tiče kunića, da li si znala da neke ženke jedu svoje najslabije mladunce kako bi imale dovoljno mleka za ostale? Zar onda nije bolje ukloniti ih pre nego što dođu na svet, nego ih roditi kako bi ih pojedli ili pustili da ih drugi pojedu? Po meni bi bilo najbolje ni ne začeti ih. Ali čim se usudim da tako razmišljam, ona se naljuti. Odgovara da je, naravno, koristila pilule. Uzimala ih je iako su joj škodile. A onda je jednoga dana zaboravila da je popije što je dovelo do prvog abortusa. Sa sondom, kaže. Nisam baš shvatila šta znači ta sonda. Pretpostavljam da je nekakva smrtonosna igla. Ali razumela sam da je mnogo koriste uprkos silnim patnjama koje prouzrokuju i mogućnošću da se završi u zatvoru.

Verovatno se pitaš zašto već nekoliko dana pričam samo o tome? Ne znam. Možda zato što mi drugi to neprestano pomijaju. Možda zato što sam u jednom trenutku, ne priznavši sebi, to i sama pomislila. Možda zato što ne želim nikome da poverim sumnju koja mi truje dušu. Sama pomisao da te ubijem danas mi izgleda kao podizanje ruke na samu sebe, pa ipak je i dalje uzimam u obzir. Baš me zbunjuje ta priča o pilićima. Ne shvatam zašto moja prijateljica besni kada joj pružam tvoju sliku i pokazujem tvoje oči i usta. Odgovara mi da ni mikroskopom ne bih

mogla da vidim tvoje oči i tvoje ruke. Grmi kako živim u mašti, kako pokušavam da racionalizujem svoje snove i svoja osećanja. Čak je i povikala: „Zašto onda ne pustiš punoglavce koje vadiš iz kadica u tvojoj bašti da postanu žabe i da te noću uznemiravaju svojim kreketanjem?“ Znam, stalno te obaveštavam o ružnim stvarima koje se dešavaju u svetu u koji se spremaš da kročiš, o svakodnevnim strahotama koje činimo, i razlažem ti suviše komplikovane pojmove. Ali malo-pomalo u meni je sazrelo uverenje da to razumeš jer već sve to znaš. Počelo je onog dana kada sam lupala glavu kako da ti objasnim da je Zemlja okrugla kao tvoje jaje, da more čini voda nalik onoj u kojoj ti lebdiš, a nikako nisam uspevala da izrazim to što sam htela. U jednom trenutku me je prosto paralisao osećaj da se uzalud mučim, da ti to sve znaš čak i bolje od mene, a pomisao da sam dobro naslutila više me nije napustila. Ako u tvom jajetu postoji čitav jedan svet, zašto ne bi postojala i misao. Zar pojedinci ne tvrde da je podsvest sećanje na proživljeni život pre dolaska na svet? Da li zaista jeste? Onda mi molim te reci, ti što sve znaš, kada počinje život? Kaži mi, preklinjem te: da li je tvoj zaista započeo? Otkada? Da li od trenutka kada je bela kapljica koju zovemo spermatozoid probila i razdvojila ćeliju? Ili od trena kada je izraslo srce i počelo da ti pumpa krv? Ili možda od trenutka kada su ti nikli mozak i kičmena moždina i kada su počeli da se naziru ljudski obrisi? A možda taj trenutak tek treba da pristigne, a ti si još uvek samo motor u nastanku? Šta bih dala, dete moje, kada bih mogla da razbijem tvoje ćutanje, da prodrem u tamnicu koja te obavlja i koju ja obavijam, šta bih dala da mogu da te vidim i čujem tvoj odgovor!

Ti i ja smo zaista čudan par. Sve u tebi zavisi od mene, a sve u meni zavisi od tebe: ako se ti razboliš i ja ću se razboleti, ako ja umrem, umrećeš i ti. Ali ne mogu da komuniciram sa tobom, niti ti možeš da komuniciraš sa mnom. Uprkos svojoj sveopštoj mudrosti, ti ne znaš kakvo mi je lice, koliko godina imam, kojim jezikom govorim. Nije ti poznato odakle dolazim, gde se nala-

zim, šta radim u životu. Ako bi ti palo na pamet da me zamisliš, ne bi imao nijedan element da ti pomogne: da li sam bela ili crna, mlada ili stara, visoka ili niska. A ja se i dalje pitam jesi li ti ličnost ili ne. Ne postoje dva čudnija, sudbinom vezana stranca od nas dvoje. Nikada dva neznanca ujedinjena u istom telu nisu bila toliko nepoznata i udaljena jedan od drugog.

Loše sam spavala i imala sam bolove u donjem delu stomaka. Okretala sam se, uplašena, u krevetu, a u snovima su se neprestano javljale apsurdne more. U jednoj od njih bio je i tvoj otac, plakao je. Nisam ga nikada videla kako plače, nisam verovala da je u stanju da to čini. Njegove suze su, stvarajući potmulu zvuk, padale u moje kadice u vrtu, pune nekakvih beskrajnih ljigavih traka. U tim trakama nalazila su se crna jajašca sa repićem na kraju: punoglavci. Uopšte nisam obraćala pažnju na tvog oca, samo sam želela da potamanim punoglavce kako ne bi postali žabe i kako me one ne bi budile noću svojim kreketanjem. Sistem je bio jednostavan. Dovoljno je bilo podići trake štapom i ostaviti ih na travu livade da ih sunce sasuš i uništi. Ali trake su se migoljile, bile su skliske i stalno su ponovo padale u vodu i tonule ka mulju: nisam uspevala da ih položim po livadi. A onda je tvoj otac prestao da plače i počeo da mi pomaže: nije imao nikakvih problema. Grančicom drveta je vadio trake iz vode, ali njemu nisu klizile, naslagao je čitavu hrpu na travi. Bio je metodičan i smiren. A ja sam zbog toga patila. Kao da sam videla desetine, stotine pobijene dece, sasušene na suncu. Besno sam mu otrgla granu iz ruke i povikala: „Pusti ih na miru. I ti si se rodio, zar ne?“ U drugoj mori pojavio se kengur. Bila je to kengurica, iz njene materice izašla je nekakva nežna i živa stvar: vrsta izuzetno nežnog crva. Zbunjeno je gledao oko sebe, kao da pokušava da shvati gde se nalazi, a onda počeo da se penje uz dlakavo telo. Peo se polako i sa mukom, povremeno bi se sapleo i skliznuo, pošao pogrešnim putem, ali je na kraju stigao do torbe i poslednjim atomima snage naglavačke skočio u nju.

Bila sam svesna da to nisi ti, već embrion kengura koji se tako rađa zato što brzo izlazi iz tamnice jajeta i završava svoje oblikovanje na otvorenom. Ali razgovarala sam sa njim kao da si ti. Zahvalila sam mu što je došao da mi pokaže da je živo biće a ne stvar. Rekla sam mu da više nismo dva stranca, dvoje nepoznatih i zadovoljno se smejala. Smejala... Ali onda je stigla baka, veoma stara i veoma tužna. Kao da na svojim pogrbljenim leđima nosi čitavo čovečanstvo. U svojim istrošenim rukama držala je lutku dečaka zatvorenih očiju i nesrazmerne glave. Govorila je: „Jako sam umorna. Plaćam zbog svojih abortusa. Imala sam osmoro dece i osam abortusa. Da sam bila bogata, imala bih šesnaestoro dece i nijedan abortus. Nije istina da se na to može navići, svaki put je kao prvi put. Ali sveštenik to nije razumeo.“ Lutka je bila veličine onih raspeća koja se nose u džepu. Noseći je kao raspeće, baka je ušla u neku crkvu, klekla u ispovedaonicu i počela da mumla kroz rešetke. Iz ispovedaonice sa začuo zao glas sveštenika: „Vi ste ubili jedno živo biće! Ubili ste živo biće!“ Baka se tresla od straha da bi i drugi to mogli da čuju: „Nemojte da vičete, velečasni, molim vas. Naredite da me uhapse. Molim vas!“ Međutim sveštenik nije spuštao svoj glas, pa je na kraju baka pobegla. Trčala je ulicom, praćena policijom, i bilo je potresno videti staricu kako tako trči. Gotovo sam se onesvestila zbog nje, mislila sam da će joj srce prepući i da će umreti. Policija ju je sustigla na vratima kuće. Oteli su joj lutku i zavezali ruke. Ona je ponosno rekla: „Pokajala sam se, ali ću to ponovo učiniti. Nikada ne činim to rado, ali ne mogu da izdržavam toliku decu. Ne mogu.“ Probudili su me oni bolovi u dnu stomaka.

Ne bi više trebalo da viđam svoju prijateljicu. Njene priče su izazvale ove more. Juče me je pozvala na večeru: muž joj nije bio kod kuće. Učinilo joj se da je to dobra prilika da mi govori o tebi, a sve je bilo izuzetno mučno. Izgleda da se neki fizičar, doktor H. B. Munson, slaže sa njom. Po njegovom mišljenju fetus je gotovo nepokretna materija, nalik na biljku, može se iščupati kašičicom. U najboljem slučaju može se reći da je reč

o „koherentnom sistemu neostvarenih sposobnosti“. No prema nekim biologima još od trenutka začeca reč je o ljudskom biću jer oplodeno jaje sadrži DNK: dezoksiribonukleinsku kiselinu, osnovu proteina koji sačinjavaju jedinku. Na takvu tezu doktor Munson odgovara da i spermatozoid i neoplođeno jaje sadrže DNK: zar ćemo onda i njih smatrati ljudskim bićima? Postoji i grupa lekara koja smatra da ljudsko biće postaje ljudsko biće posle dvadeset i osam nedelja, to jest od trenutka kada može da preživi izvan materice, premda trudnoća nije završena. A grupa antropologa pak tvrdi da ni novorođenče nije ljudsko biće jer to postajemo tek posle delovanja određenih kulturnih i društvenih uticaja. Gotovo da je došlo do svađe. Moja prijateljica je blagonaklono gledala na stav antropologa, dok sam ja bila spremna da prihvatim mišljenje lekara. Iznervirana time, rekla mi je da sam ja zapravo na strani popova: „Ti si katolkinja, katolkinja, katolkinja.“ Nisam katolkinja i ona to dobro zna. Pritom smatram da popovi uopšte ne treba da se mešaju u ove stvari, a ona to dobro zna. Ali ne mogu, zaista ne mogu da prihvatim proizvoljne principe doktora Munsona. Ne mogu, zaista ne mogu da shvatim da dopušta da joj zavuku sondu, kao da je reč o sredstvu za čišćenje koje će nas osloboditi nesvarenog jela. Osim ako...

Osim ako, šta? Da li to menjam svoju odluku? Činilo mi se da sam već čvrsto odlučila, da sam tako veličanstveno prevazišla sve moguće sumnje i kolebanja. Zašto se sada vraćaju zaodnute raznim opravdanjima? Je li to zbog ove mučnine od koje mi se vrti u glavi ili bolova koji mi probadaju stomak? Moram da budem jaka, dete moje. Moram da verujem u sebe i u tebe. Moram te izneti do kraja kako bi, kada porasteš, postao neko ko neće ličiti ni na sveštenika koji je vikao u mom snu, ni na moju prijateljicu i njenog doktora Munsona, ni na policajce koji su vezivali ruke starici. Prvi smatra da si vlasništvo Boga, druga smatra da pripadaš majci, dok te treći vide kao slugu države. Ti ne pripadaš ni Bogu, ni državi, ni meni. Pripadaš sebi samom i nikom drugom. Na kraju krajeva inicijativa je bila tvoja a ja sam

grešila kada sam verovala da ti namećem izbor. Time što te nosim samo se pokoravam tvojoj naredbi izrečenoj onog trenutka kada se upalila iskra tvog života. Ništa ja nisam izabrala, ja sam samo poslušala. Znaj da moguća žrtva nisi nikako ti, već ja. Zar mi to ne potvrđuješ kada se kao neki vampir ritaš u mom telu? Zar mi to ne potvrđuješ kada mi daruješ muku? Loše mi je. Već nedelju dana radim na jedvite jade. Otekla mi je noga. Bilo bi grozno kada bih morala da se odrekнем ranije ugovorenog putovanja. A šef kao da nešto sluti. Danas me je pitao pretećim glasom da li ću „moći“ i rekao da se nada da ga neću odbiti. U pitanju je veoma važan projekat, kao stvoren za mene. Stalo mu je do njega, a stalo je i meni... Ako ne bih otišla... Ma naravno da ću otići. Pa zar nije i sam doktor rekao da trudnoća nije bolest, to je normalno stanje, treba da nastavim da radim ono što sam oduvek radila. Ti me nećeš izdati.

10

Desilo se nešto što nisam predvidela: doktor me je strpao u krevet. I eto me nepomične u njemu. Moram da mirujem i da ležim. Razumećeš da to nije nimalo lako jer živim sama: ako neko pozvoni, moram da ustanem da mu otvorim vrata. A treba i da jedem, da se kupam: kad hoću da skuvam kafu ili odem do kupatila, moram da ustanem iz kreveta. Slažeš li se? Što se tiče hrane, za nju se za sada brine moja prijateljica. Dala sam joj ključeve i sirotica dolazi dva puta dnevno da mi je donese. Skresala sam joj u lice: „Nisi htela treće dete, a sada moraš da se brineš o odrasloj ženi.“ Odgovorila mi je da je odrasla žena bolja od novorođenčeta jer ne mora da je doji. Da li ćeš mi poverovati ako ti kažem da je moja prijateljica dobra? I ne samo zbog toga što dolazi ovde već i zato što ne spominje više onog doktora Munsona i one njene antropologe. Odjednom je obrnula ćurak, strašno se plaši da te ne izgubim. Ne brini, nema opasnosti. Doktor je ponovio sve analize i zaključio da dobro napreduješ. Naredio mi je da mirujem iz opreza zbog bolova kojima on pripisuje različite uzroke. Sada ti je dva meseca, a u tom razdoblju se odigrava važna promena: tada embrion postaje fetus. Upravo ti se razvijaju prve koštane ćelije koje zamenjuju hrskavicu. Produžuju ti se noge, baš kao kada stablu rastu grane, a i na tvojim majušnim stopalima nikli su prstići. Moramo da budemo oprezni do trećeg meseca, a potom ćemo moći da se vratimo svojim navikama: dakle moraću da mirujem i ležim samo petnaest dana. Zato sam i slagala šefa da sam dobila jak bronhitis. Poverovao je u to i rekao da putovanje može da sačeka: ionako treba organizovati još gomilu pojedinosti. Odlično: kada bi

znao istinu, mogao bi da mi nađe zamenu, a u najgorem slučaju da me otpusti. A to bi bila grdna nevolja i za tebe i za mene: od čega bismo živeli? Kad smo kod toga, tvoj otac se više nije javljao. Očito ne želi da bude upleten. Da li ti je žao zbog toga? Meni nije: ono malo što sam osećala prema njemu ugaslo je posle dva telefonska razgovora. U stvari dovoljno je što me je pozvao, umesto da dođe i pogleda me u oči. Mogao je da svrati po povratku sa putovanja, slažeš li se? I sam zna da ne bih tražila da me oženi, to mu nikada nisam tražila, ja ne želim brak niti ću ga ikada poželeti. Šta ga onda sprečava? Da se ne oseća krivim što smo se voleli u krevetu? Jednoga dana moja baka je zaista otišla da se ispovedi i sveštenik joj je dao sledeći savet: „Ne idite u krevet sa svojim mužem, ne idite.“ Za izvesne ljude pravi greh je u tome što se čovek i žena vole u krevetu. Kažu da je dovoljno biti čedan ako ne želimo decu. Dobro, a budući da je veoma teško odrediti ko treba da bude čedan a ko ne, trebalo bi da to budemo svi, te se pretvorimo u planetu staraca. Milioni i milioni starih ljudi nesposobnih da nastave vrstu, tako bi ljudi iščezli kao u naučnofantastičnim pričama smeštenim na Marsu u kojima polako nestaju predivni gradovi gde ostaju samo duhovi. Duhovi svih onih koji su mogli da nastanu, ali se to nije desilo. Duhovi sve nerođene dece. A možemo i svi da postanemo homoseksualci, rezultat bi opet bio isti: planeta sa osobama nesposobnim da nastave vrstu, predivni gradovi nastanjeni duhovima nerođene dece.

A možda bismo mogli da iskoristimo stare. Negde sam pročitala da je moguće presađivanje embriona. To je tehnološko dostignuće bioloških istraživanja. Oplođena jajna ćelija se vadi iz tela majke i presađuje u telo neke druge žene koja je spremna da je prihvati, a onda tu raste. Eto, kada bi neka druga žena mogla da ti pruži utočište, na primer neka starica kojoj ležanje i mirovanje ne bi predstavljali nikakav problem, rodio bi se, a ja ne bih prolazila kroz sve ove muke. Rađanje dece je u suštini idealno za starije ljude. Oni su prepuni strpljenja. Da li bih te uvredila

ako bih te prebacila u nečiji stomak? U neki dobri stari stomak koji te nikada neće prekorevati. A zašto bi ti to uopšte smetalo? Ne bih ti uskratila život. Samo bih ti dala drugo utočište. Izvini. Malo sam se zanela. To je zato što sam postala razdražljiva i zla zbog ovog nepomičnog ležanja.

11

Danas sam doživela prijatno iznenađenje. Začula sam zvono na vratima. Bio je to poštar koji je doneo paket poslat avionskom poštom. Poslala ga je moja majka zajedno sa pismom koji su potpisali ona i moj otac. Obavestila sam ih pre više dana o tebi. Učinilo mi se da je to moja dužnost. I svakog dana sam, prestrašena, očekivala njihov odgovor. Ježila sam se od same pomisli da bi mogli da me obaspu osudama ili da izgovore bolne reči. Oni su, da ti pravo kažem, staromodni ljudi. Međutim u pismu piše da ti se raduju, premda su zatečeni i iznenađeni, i da ti žele dobrodošlicu. „Mi smo sada kao dva sasušena stabla, nemamo više čemu da te naučimo. Sada ti možeš nas da podučiš nešto. A ako si tako odlučila, znači da je to ispravno.“ Pošto sam pročitala pismo, otvorila sam paket. U njemu se nalazila plastična kutija a u njoj dve cipelice. Malecke, malecke, lagane, lagane... Tvoje prve cipele. Držim ih na dlanu, nisu ga čak ni prekrile u potpunosti. Grlo mi se steglo. Sva sam se raznežila. Moja mama će ti se dopasti. Dopašće ti se jer ona misli da bi svet bez dece propao. Dopašće ti se jer je debeljuškasta i mekana, ima debeljuškasti i mekani trbuh na kojem može da se udobno sedi, i debeljuškaste i mekane ruke da te zaštiti, a kad počne da se smeje, kao da se čuju zvona. Nikada nisam shvatila kako može tako da se smeje: no mislim da je to tako jer je ranije mnogo plakala. Samo onaj ko je mnogo plakao može da ceni život u svojoj svojoj lepoti i da se zdravo smeje. Lako je plakati, teško je smejeti se. Tu istinu ćeš brzo naučiti. Tvoj susret sa svetom započeće očajničkim plaćom, u početku ćeš samo plakati i ništa više. Sve će te terati na plač: svetlo, glad, pospanost...

Proći će nedelje i meseci pre nego što na tvojim ustašcima zai-
gra osmeh, pre nego što tvoje grlo zapara smeh. Ali neću da te
obeshrabrim. A kada dođe osmeh, kada dođe smeh, moraćeš da
ga pokloniš meni da bih imala dokaz da sam bila u pravu što se
nisam poslužila tehnološkom biologijom i prebacila te u stomak
neke majke koja je bolja i strpljivija od mene.